

доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА РЕКЛАМУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН АБО ЇХ АНАЛОГІВ

Наркоманія та наркозлочинність є одними з найгостріших соціальних проблем в Україні. Незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів з кожним роком набуває все більш загрозливих масштабів, особливо в умовах розвитку інформаційних технологій. Так, глобальна мережа Інтернет, і насамперед, такі соціальні мережі як Facebook, Instagram, Telegram тощо, стали чи не найпоширенішими інструментами для реклами та розповсюдження зазначених речовин. Особи, що збувають наркотичні засоби, рекламують їх через Інтернет-форуми та чати, Інтернет-магазини, сайти оголошень, через зображення та написи на об'єктах міської інфраструктури з інформацією про назву сайтів, електронної пошти, інтернет-сторінок у соціальних мережах, де можна придбати такі речовини.

Розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів шляхом так званих «закладок» набуло на сьогодні особливої популярності. Це засвідчує і судова практика. Так, приміром, вироком Подільського районного суду м. Києва від 28.11.2019 р. особу було засуджено за злочин, передбачений ч. 1 ст. 309 КК України, вчинений за таких обставин. Особа через мережу Інтернет (адресу Інтернет – ресурсу досудовим слідством не встановлено) замовила наркотичний засіб «метадон» та через термінал «Приват Банку» сплатила невстановленій особі грошові кошти у розмірі 380 грн. В подальшому ця особа через мережу Інтернет отримала повідомлення з інформацією про місцезнаходження наркотичного засобу. Прибувши за адресою, яку їй вказали на Інтернет-сайті, особа забрала згорток фольги, в середині якого знаходився наркотичний засіб [1]. Інший приклад. Вироком Білоцерківського міськрайонного суду Київської обл. від 15.07.2020 р. особу було засуджено за незаконне придбання та зберігання наркотичних засобів без мети збуту за наступних обставин. Так, у квітні 2020 року через мобільний додаток «Telegram» в закритій групі «Candy@Shop», особа замовила особливо небезпечний наркотичний засіб, обіг якого заборонено – канабіс, перерахувавши кошти за замовлені наркотичні засоби на рахунок, який отримав в мобільному додатку «Telegram» від організаторів групи. В подальшому ця особа отримала повідомлення в мобільному додатку «Telegram» від організаторів групи про місцезнаходження придбаного ним наркотичного засобу та того ж дня прибула за вказаною адресою, де і знайшла раніше замовлений наркотичний засіб [2]. І таких прикладів використання Інтернет-ресурсів для реклами та збуту наркотичних засобів надзвичайно велика кількість.

Питання відповідальності за рекламу та пропаганду зазначених речовин в Україні наразі майже не врегульовані.

Так, засади рекламної діяльності в Україні визначені Законом України «Про рекламу» від 3 липня 1996 р. № 270. У цьому Законі прямо не вказано про заборону чи обмеження реклами наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, і лише ст. 8 «Загальні вимоги до реклами» закріплює обов'язок не поширювати у рекламі інформацію щодо товарів, виробництво, обіг чи ввезення на митну територію України яких заборонено законом. Разом з тим, у багатьох країнах рекламне законодавство містить пряму заборону реклами наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів. Приміром, у ст. 9 Закону Грузії «Про рекламу» від 18.02.1998 р. зазначено, що розповсюдження реклами лікарських засобів, які містять наркотичні, психотропні, отруйномісткі речовини, є забороненим. Більш чіткий імператив закріплений у ст. 15 Закону Вірменії «Про рекламу» від 30.04.1996 р.: «Забороняється реклама наркотичних, отруйних і сильнодіючих лікарських засобів». Вочевидь, є доцільність таку заборону передбачити і у вітчизняному законі.

У цьому контексті слід згадати Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори» від 15 лютого 1995 р. № 60, де зазначається, що обмеження реклами наркотичних засобів і психотропних речовин є одним із напрямів державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (ст. 4). Крім того, у ст. 35 встановлено, що «Реклама наркотичних засобів і психотропних речовин, включених до таблиць II і III Переліку, на території України може поширюватися виключно у спеціалізованих друкованих виданнях чи будь-яких інших засобах інформації, спеціально призначених для медичних, фармацевтичних, наукових працівників у сфері охорони здоров'я. Забороняється поширювати в цілях реклами зразки наркотичних засобів, психотропних речовин, включених до Переліку». Отже, і в цьому законі не закріплено прямої заборони реклами чи пропаганди наркотичних засобів.

Одним з перших кроків по встановленню відповідальності за рекламу наркотичних засобів була розробка проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо пропаганди чи реклами наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів)» № 6307 від 06.04.2017 р., метою якого було запровадження адміністративної відповідальності за пропаганду чи рекламу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів. Однак закон так і не було прийнято. У січні 2020 року було зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 17.01.2020 р. № 2784, яким передбачено запровадження кримінальної відповідальності за пропаганду або

рекламу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Так, КК України пропонується доповнити новою статтею 315-1, яка передбачає покарання за пропаганду або рекламу зазначених речовин в інформаційно-телекомунікаційних мережах (включаючи мережу Інтернет) або в громадських місцях (у тому числі на фасадах будинків, дорожньому покритті, інших об'єктах міської інфраструктури) шляхом поширення зображень, цифрових знаків та (або) назв, штрих та скан-кодів, веб-адрес, аккаунтів у соціальних мережах та месенджерах (в тому числі іноземними мовами), а також за пропаганду відомостей про засоби та методи їх розробки, виготовлення, культивування чи використання, місця їх придбання, опис будь-яких переваг у використанні окремих наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, наркотичних рослин або їх частин, що містять наркотичні засоби, або психотропні речовини, або їх прекурсори. Покарання за цей злочин передбачено у виді штрафу від трьох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, а у разі повторного вчинення злочину – позбавлення волі на строк від п'яти до семи років. При цьому у примітці до статті встановлені обмеження застосування цієї норми на випадки розміщення відомостей про наркотичні засоби у науковій та навчальній літературі, а також при розповсюдженні інформації на заходах наукового-практичного характеру. Можна позитивно оцінити спробу криміналізувати рекламу наркотичних засобів, однак наразі зазначений проект закону знято з розгляду парламентаріями.

Підводячи підсумок, можна сказати, що на сьогодні в Україні назріла необхідність встановлення відповідальності за рекламу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів, насамперед, за рекламу в мережі Інтернет. Крім того, потребують змін і ряд інших нормативних актів, зокрема, Закони «Про рекламу» та «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори».

Список використаних джерел

1. Вирок Подільського районного суду м. Києва від 28.11.2019 р. у справі № 758/2509/19 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85949603>.

2. Вирок Білоцерківського міськрайонного суду Київської обл. у Справі № 357/5081/20 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90394686>.